

RECOMANDĂRI DEFININD PRINCIPIILE INTERNAȚIONALE DE APLICAT ÎN DOMENIUL SĂPĂTURILOR ARHEOLOGICE

adoptate de Conferința generală în sesiunea a noua, New Delhi, 5 dec. 1956

Conferința generală UNESCO, reunită la New Delhi, 5 nov.-5 dec. 1956 în a 9-a sesiune,

Luând în considerare că cea mai sigură garanție a păstrării monumentelor și operelor trecutului este respectul și atașamentul pe care li-l poartă popoarele, ele însele și, conștienți că aceste sentimente pot fi gradual favorizate printr-o acțiune potrivită inspirată prin voința Statelor membre de a dezvolta știința și relațiile internaționale,

Conștienți că sentimentele care produc contemplarea și cunoașterea operelor trecutului pot facilita în mare măsură înțelegerea reciprocă a popoarelor și că în acest scop, trebuie acționat ca operele trecutului să beneficieze de o cunoaștere bazată pe cooperare internațională și să se favorizeze prin toate mijloacele realizarea misiunii sociale a cunoașterii acestora,

Considerând că dacă fiecare Stat este direct interesat în descoperirile arheologice care sunt făcute pe propriul teritoriu, și comunitatea internațională în întregime se bucură de această îmbogățire,

Considerând că istoria omului implică cunoașterea diferitelor civilizații; că, în consecință, în interesul comun, este necesar ca toate vestigiile arheologice să fie studiate, eventual salvate și colecționate,

Conștienți că este necesar ca toate autoritățile naționale însărcinate cu protecția patrimoniului arheologic să se inspire de anume principii comune, validate de experiență și puse în operă de serviciile arheologice naționale,

Apreciind că dacă regimul săpăturilor arheologice ține înaintea de toate de competența fiecărui Stat, este necesar totuși a concilia acest principiu cu cel al colaborării internaționale largă și liber consimțite,

Având în față propunerile privind principiile internaționale de aplicat în sfera săpăturilor arheologice, problema care a constituit punctele 9.4.3. a ordinii de zi a sesiunii, după ce s-a decis cu ocazia celei de a opta sesiuni că aceste propuneri vor face obiectul unei reglementări internaționale sub forma unei recomandări către Statele membre,

Se adoptă, în această a cincea zi a lui decembrie 1956, recomandarea următoare:

Conferința generală recomandă Statelor membre să aplice dispozițiile de mai jos, adoptând, sub formă de lege națională sau în alt fel, măsuri vizând să dea efect în teritoriul de sub jurisdicția lor normelor și principiilor formulate în prezenta recomandare.

Conferința generală recomandă Statelor membre să aducă prezenta recomandare la cunoștința autorităților și organismelor care se ocupă cu săpăturile arheologice și muzeelor.

Conferința generală recomandă Statelor membre să îi prezinte la date și sub forma pe care o vor determina, rapoarte privind modul în care au dat curs acestei recomandări.

DEFINIȚII

Săpături arheologice

1. Ca efect al acestei recomandări se înțelege prin săpături arheologice orice cercetare care încearcă să descopere obiecte de caracter arheologic; se înțelege că aceste cercetări comportă o adâncire în sol ori o explorare sistematică la suprafața solului sau o explorare efectuată în fundul sau în subsolul apelor interioare sau teritoriale ale unui Stat membru.

Bunuri protejate

2. Dispozițiile prezentei recomandări se aplică vestigiilor a căror conservare prezintă interes public din punct de vedere istoric sau de artă, fiecare Stat putând adopta criteriul cel mai potrivit a determina interesul public pentru vestigiile din teritoriul propriu. Ar trebui supuse regimului prevăzut de prezenta recomandare mai ales monumentele, mobile sau imobile, care prezintă un interes din punct de vedere arheologic, în sensul cel mai larg.

3. Criteriul servind la determinarea interesului public pentru vestigii ar putea varia după faptul că se are în vedere conservarea lor, sau de obligația de a declara descoperirile, obligație impusă celui care a făcut săpăturile sau descoperitorului.

a) În primul caz, criteriul care constă în protejarea tuturor obiectelor anterioare unei date determinate ar trebui abandonat și să fie înlocuit cu un criteriu de protecție constând în apartenența acestora la o epocă dată, sau având o vechime de un număr minimum de ani fixată prin lege.

b) În al doilea caz, fiecare Stat membru ar trebui să adopte criterii mult mai largi, impunând celor care fac săpături sau descoperitorului obligația de a declara toate bunurile de caracter arheologic, mobile sau imobile descoperite.

Protecția patrimoniului arheologic

4. Fiecare Stat membru va trebui să asigure protecția patrimoniului său arheologic ținând mai cu seamă cont de problemele puse de săpăturile arheologice și în acord cu recomandările prezente.

5. Fiecare Stat membru va trebui:

- a) Să supună controlului și autorizării prealabile a autorității competente orice explorare sau săpături arheologice;
- b) Să oblige pe cel care a descoperit vestigii arheologice să le declare cât mai rapid posibil autorităților competente;
- c) Să aplice sancțiune contraveniențelor de la aceste reguli;
- d) Să prevadă confiscarea obiectelor nedecarate;
- e) Să precizeze regimul sub-solului arheologic și, când acesta este proprietate de stat, să o prevadă explicit în legislație;
- f) Să aibă în vedere crearea unei proceduri de clasare a elementelor esențiale ale patrimoniului său arheologic între monumentele istorice.

Organele de protecție a săpăturilor arheologice

6. Dacă diversitatea tradițiilor și inegalitățile resurselor se opun adoptării de către Statele membre a unui sistem de organizare uniformă de către toate Statele membre a unui sistem de organizare uniformă a serviciilor administrative de conducere a săpăturilor arheologice, anume principii ar trebui, totuși, să fie comune tuturor serviciilor naționale.

- a) *Serviciul săpăturilor arheologice ar trebui să fie, atât cât este posibil, o administrație centrală a Statului, sau cel puțin o organizare dispunând, în virtutea legii, de mijloace permanente pentru a-i permite să ia, în caz de nevoie, măsurile de urgență necesare.* Aceste servicii, însărcinate de administrația generală cu activitatea arheologică, ar trebui să poată, în colaborare cu institute de cercetare și universități să organizeze însușirea tehnicilor de săpături arheologice. Acest serviciu ar trebui să constituie în aceeași măsură o arhivă centrală generală cu hărți, privind monumentele mobile și imobile, la fel ca și o documentație păstrată la fiecare muzeu mai important, arhive ceramice, iconografice etc.
- b) Continuitatea asigurării resurselor financiare va trebui susținută tocmai pentru a garanta:
 - I) buna funcționare a serviciilor;
 - II) executarea unui plan de lucru proporțional cu bogăția arheologică a țării, inclusiv publicarea științifică a rezultatelor;

III) controlul descoperirilor întâmplătoare;

IV) întreținerea șantierelor și monumentelor.

7. Un control atent va trebui exersat de fiecare Stat membru, asupra restaurării vestigiilor și obiectelor arheologice descoperite.

8. O autorizație prealabilă acordată de autoritatea competentă va trebui cerută pentru orice deplasare a monumentelor a căror păstrare *in situ* este un criteriu esențial.

9. Fiecare Stat membru va trebui să prevadă păstrarea intactă, totală sau parțială, a unui număr de situri arheologice de diverse epoci pentru ca cercetarea lor să poată beneficia de progresul tehnicilor de cercetare și de sporirea cunoștințelor arheologice. În fiecare dintre marile situri în curs de săpare, în măsura în care terenul permite, s-ar putea păstra în diverse locuri rezerve menite să permită controlul ulterior al stratigrafiei la fel ca și structura mediului arheologic.

Constituirea colecțiilor centrale și regionale

10. Arheologia fiind o știință comparativă, va trebui să se țină cont în crearea și organizarea muzeelor și depozitelor de șantier de necesitatea de a înlesni, cât mai mult posibil, munca de comparare. În acest scop, colecțiile centrale și regionale, sau, uneori, excepțional locale ar putea să fie constituite în siturile arheologice deosebit de importante, mai degrabă decât din mici colecții risipite, cu un acces restrâns. Aceste instituții vor trebui să aibă în permanență o organizare administrativă și un personal științific suficient pentru ca să fie asigurată o bună conservare a obiectelor.

11. Va trebui să se creeze, pe lângă siturile arheologice importante câte un mic muzeu de caracter educativ, permițând vizitatorilor să priceapă mai bine importanța vestigiilor care le sunt prezentate.

Educarea publicului

12. Autoritatea competentă va trebui să întreprindă o acțiune educativă în scopul de a trezi și dezvolta respectul și atașamentul față de trecut, mai ales prin studiul istoriei, participarea studenților la unele săpături, difuzarea prin presă a știrilor arheologice, emanând de la specialiștii recunoscuți, organizarea de circuite turistice, de expoziții și conferințe, având ca obiect metodele aplicabile în cercetarea arheologică precum și rezultatele obținute, clara prezentare a siturilor arheologice cercetate și a monumentelor descoperite, editarea la prețuri convenabile a monografiilor și a ghidurilor, într-o redactare accesibilă. Pentru a înlesni accesul publicului la aceste situri arheologice, Statele membre vor lua măsuri utile pentru a permite circulația.

III. Regimul săpături și colaborarea internațională

Autorizația de săpături concesionate străinilor

13. Fiecare Stat membru pe teritoriul căruia vor fi întreprinse săpături, va trebui să reglementeze condițiile generale cărora li se va supune concesionarea săpăturilor, mai ales în privința controlului de către administrația națională, durata concesiunii, cauzele care pot justifica retragerea ei, suspendarea lucrărilor sau substituirea administrației naționale concesionarului pentru a continua cercetarea.

14. Condițiile impuse străinilor care execută săpături trebuie să fie aceleași ca și cele impuse cercetătorilor naționali, și în consecință contractul de concesiune va trebui să evite să formuleze, fără justificare, exigențe suplimentare.

Colaborări internaționale

15. Pentru a răspunde intereselor majore ale științei arheologice și celor ale colaborării internaționale, Statele membre vor trebui să încurajeze săpături printr-un regim liberal. Se va putea asigura societăților savante sau persoanelor corespunzător calificate, fără distincție de naționalitate, posibilitatea de a concura în mod egal la concesionarea de săpături arheologice. Statele membre ar trebui să încurajeze efectuarea de săpături arheologice prin misiuni mixte compuse din echipe științifice din propria țară și din arheologi reprezentând instituții străine, sau prin misiuni internaționale.

16. Atunci când o misiune este concesionată unei misiuni străine, reprezentantul Statului concesionar, dacă a fost desemnat unul, va trebui să fie un arheolog capabil să ajute misiunea și să colaboreze cu ea.

17. Statele membre care nu dispun de mijloacele necesare organizării de șantieri în străinătate vor trebui să primească toate facilitățile pentru a putea trimite arheologi pe șantieri deschise de alte State membre cu acordul directorului șantierului.

18. Un Stat care nu dispune de mijloacele suficiente, tehnice sau de altă natură pentru a desfășura săpături arheologice de calitate științifică, va putea face apel la tehnicieni străini, pentru a participa la ele, sau să recurgă la misiuni străine pentru a le conduce.

Garanții reciproce

19. Autorizația de săpături nu va trebui acordată decât instituțiilor reprezentate prin arheologi calificați sau prin persoane oferind serioase garanții științifice, morale și financiare, acestea din urmă fiind în măsură să dea siguranța că săpăturile întreprinse vor fi duse la bun sfârșit, conform clauzelor contractului de concesiune și în răstimpul prevăzut.

20. Autorizația de săpături acordată arheologilor străini va trebui să comporte garanții reciproce de

durată și stabilitate menite să favorizeze efectuarea acestora, și de a pune la adăpost de revocări nejustificate în cazul, special, în care rațiuni recunoscute ca fondate i-ar obliga să suspende lucrările pentru un timp determinat.

Conservarea vestigiilor

21. Autorizarea de săpătură va defini obligațiile celui care efectuează săpăturile pe durata concesiunii și după expirarea acesteia. Ea va trebui să prevadă păstrarea și întreținerea, repunerea în starea anterioară a terenului, ca și conservarea în cursul lucrărilor și la sfârșitul săpăturilor a obiectelor aduse la lumină. Pe de altă parte, autorizația trebuie să precizeze ce ajutor poate aștepta cel ce face săpăturile din partea Statului, pentru ca să poată face față obligațiilor sale, dacă acestea se vor dovedi prea dificile.

Accesul la săpătură

22. Savanții calificați de orice naționalitate vor putea să viziteze un șantier arheologic, chiar și înainte de publicarea rezultatelor, cu ajutorul directorului de săpătură, în cursul efectuării lucrărilor.

Apartenența rezultatelor săpăturii

23. a) Fiecare Stat membru va trebui să determine clar principiile care reglementează pe teritoriul său apartenența materialelor obținute pe parcursul săpăturilor.

b) Rezultatele săpăturilor vor trebui să fie afectate înainte de toate, la constituire, muzeelor din țara în care au fost întreprinse săpăturile, în colecții complete și pe deplin reprezentative pentru civilizația istorică și arta țării respective.

c) Cu grija primordială de a favoriza studiile arheologice prin difuzarea obiectelor originale, autoritatea care a concesionat va putea lua în considerare, ca după publicarea științifică, să cedeze celui care a efectuat săpăturile o parte din materialul descoperit în săpăturile sale, constând în echivalențe sau în manieră generală din obiecte sau grupe de obiecte de care această autoritate se poate dispensa, datorită similitudinii acestora cu altele obținute din aceeași cercetare. Cedarea unei părți din materialul obținut către cel care a făcut cercetarea în cadrul concesiunii, trebuie să fie supusă întotdeauna condiției ca ele să fie afectate un răstimp determinat unor centre științifice destinate publicului, considerându-se că dacă această clauză nu a fost îndeplinită sau încetează de a fi respectată obiectele cedate vor fi returnate autorității concesoare.

d) Exportul temporar al obiectelor descoperite, cu excepția celor deosebit de fragile, sau de importanță națională, va trebui autorizat, la cererea motivată a unei instituții științifice,

publice sau private, în cazul că studiul nu ar putea fi efectuat pe teritoriul statului concesionar din cauza insuficienței mijloacelor de cercetare bibliografică și științifice sau este dificilă din motive de acces.

- e) Fiecare Stat va trebui să prevadă posibilitatea de a ceda, de a schimba sau de a depozita, în favoarea muzeelor străine a obiectelor care nu prezintă un interes pentru colecțiile naționale.

Proprietatea științifică; drepturi și obligații ale arheologului

24. a) Statul care acordă dreptul de săpătură va trebui să garanteze celui care o face, proprietatea științifică asupra descoperirilor sale pe o perioadă rezonabilă.

- b) Statul va trebui să impună arheologului obligația de a publica, într-un răstimp prevăzut prin contract, sau în absența acestuia într-un răstimp rezonabil, rezultatele descoperirilor sale. Acest răstimp nu poate fi mai mare de doi ani pentru rapoartele preliminare. Pe o durată de cinci ani după efectuarea descoperirii, autoritățile arheologice vor trebui să se oblige să nu comunice pentru un studiu detaliat, ansamblul obiectelor obținute prin săpături, nici documentația științifică respectivă, fără acordul scris al celui care a făcut săpătura. Aceleași autorități vor avea obligația să împiedice în aceleași condiții fotografierea sau reproducerea materialelor arheologice inedite. Pentru a permite, când este cazul, o publicare dublă, simultană, a raportului preliminar, cel care a făcut cercetarea va trebui să pună la dispoziția autorităților, la cererea acestora, o copie a textului acestui raport.

- c) Publicațiile științifice ale cercetărilor publicate într-o limbă de difuzare restrânsă, vor trebui însoțite de un rezumat și dacă este posibil și o traducere a tablei de materii și a legendei figurilor, într-o limbă de circulație.

Documentația de șantier

25. Sub rezerva dispozițiilor din paragraful 24, serviciile arheologice naționale vor trebui să înlesnească, în măsura posibilului, consultarea documentației și accesul în depozitele proprii a arheologilor și savanților calificați, mai ales a celor care au obținut o concesionare pentru un sit determinat sau a celor care doresc să o obțină.

Reuniuni regionale și ședințe de discuții științifice

26. Cu scopul de a face mai eficient studiul problemelor de interes comun, Statele membre vor putea organiza din timp în timp reuniuni regionale ale cercetătorilor din serviciile arheologice ale Statelor

interesate. Pe de altă parte, fiecare Stat membru ar putea organiza discuții științifice între arheologii care lucrează pe teritoriul lor.

IV. Comerțul cu antichități

27. În interesul major al patrimoniului arheologic comun, va trebui pregătită o reglementare a comerțului de antichități comună tuturor Statelor membre, cu scopul de a se evita ca prin comerț să se producă evaziunea materialului arheologic sau să se împiedice protecția săpăturilor și constituirea de colecții publice.

28. Muzeele străine vor trebui să poată, pentru a răspunde misiunii lor științifice și educative să achiziționeze obiecte eliberate de orice opoziție din punctul de vedere al reglementărilor prevăzute de autoritatea competentă a țării de origine.

V. Sancțiuni pentru săpăturile clandestine și exportul ilicit de obiecte provenind din săpături arheologice.

Protecția siturilor arheologice de săpături clandestine și de distrugeri.

29. Fiecare Stat membru va trebui să ia toate măsurile pentru a împiedica săpături clandestine și degradarea monumentelor definite în paragraful 2 și 3 de mai sus și a siturilor arheologice, la fel ca și exportul de obiecte provenind din ele.

Colaborarea internațională în scopul sancționării

30. Toate dispozițiile utile vor trebui luate pentru ca în cazul în care se oferă o cedare de obiecte arheologice, muzeele să se asigure că nimic nu îndreptățește bănuiala că aceste obiecte provin din săpături clandestine, furturi sau alte asemenea operații considerate ca ilicite de către autoritățile de specialitate din țara de origine. Orice ofertă suspectă și orice precizare necesară relativ la ea se va aplica în ipoteza exportului.

Când obiectele arheologice au fost cumpărate de către muzee, se vor publica cât de rapid posibil indicații suficiente care să permită identificarea acestora și precizarea modului în care au fost achiziționate.

Repatrierea obiectelor arheologice în țara de origine

31. Serviciile de săpături arheologice și muzeele vor trebui să fie gata să colaboreze mutual în scopul de a asigura sau înlesni repatrierea în țara de origine a obiectelor provenind din săpături clandestine sau furturi, și a obiectelor al căror export a fost făcut prin violarea legislației țării de origine. Este de dorit ca fiecare Stat membru să ia măsurile ce se impun pentru ca să asigure repatrierea. Aceste principii ar trebui să fie aduse la cunoștința serviciilor interesate, vizate în paragrafele 23 c, d și e, de mai sus [Aici textul avut la dispoziție este lacunar – n. trad.].

VI. Săpături în teritoriul ocupat

32. În cazul unui conflict armat, fiecare Stat membru care ar ocupa teritoriul unui alt Stat va trebui să se abțină să efectueze săpături arheologice în teritoriul ocupat. În cazul descoperirii întâmplătoare, făcute în cazul lucrărilor militare, puterea ocupantă va trebui să ia toate măsurile posibile pentru a proteja aceste descoperiri, pe care va trebui să le redea împreună cu documentația respectivă pe care o deține, autorităților competente din teritoriul anterior ocupat.

VII. Acorduri bilaterale

33. Statele membre vor trebui, de fiecare dată când este necesar sau de dori, să încheie acorduri bilaterale pentru a regla problema problemele de interes

comun care pot apărea ca urmare a aplicării prin aplicarea dispozițiilor prezentei recomandări.

Textul de mai sus este textul autentic al recomandării care s-a adoptat conform uzanțelor de către Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură în a noua sesiune, care s-a ținut la New Delhi și a fost declarată închisă la 5 dec. 1956,

Pentru conformitate și-au pus semnătura azi 5 dec. 1956.

Președintele Conferinței Generale

Directorul general

Copie certificată conform

Paris

Consilierul Juridic al UNESCO

Traducere IOANA BOGDAN CĂTINICIU